

Felvinczi György kurucz énekei.

Az első magyar színigazgató, *Felvinczi György*, 1706-ban adta ki legutolsó fennmaradt művét: *Claudiaca Musa Valde Dolorosa 1706* címmel. Kincses Kolozsvárunk pusztuló állapotát énekli meg benne. E korfestő költemény egy másolatára akadt *Thaly* Kálmán 1860 nyarán a Daniel-család vargyasi levéltárában. Felvinczinek ennél az egynél több műve nem került *Thaly* gyűjteményébe, de maradt fenn még a pusztuló Kolozsvárnál is érdekeseb, sőt szebb siralma, mely az erdélyi magyarság 1704-beli sok veszteségét kesergji el s ezek közt Kolozsvár mellett történt vereségét is. A jó ritmus, elég jó rímek és hangzatos alliterációkon kívül kivált a költő mélyen búsongó bánata vallanak meggyőzőn az ekkor Kolozsvárt megvonult s a várossal együtt nyomorgó és gyászoló Felvinczire.

A Kolozsvár melletti ütközetet *Szilágyi* így adja elé: Rákóczi Ferencz Teleki Mihályt küldte be 1704 nyarán Erdélybe 16.000-nyi kuruczczal. Az útközetben talált Beszterczét elfoglalták június 27-én s onnan Kolozsvár felé tartottak. A külvárosokat csakhamar megszállották s az elzárt belváros ostromához fogtak. A német őrség vitézül védte magát, de őszszel a vár mégis közel állt az eleséshez. Az ország katonai kormányzója, Rabutin, összeszedte minden erejét, kijött székhelyéről, Nagyszebenből s két és fél nap alatt Kolozsvárig hatolt. Megtámadta a külvárost védő kuruczokat s október 7-én legyőzte és elűzte azokat. Az eddig megtartott kettős várat gyengének találván, leromboltatta maga is némely helyeken a falakat s a várból kivont német őrséggel s a Kolozsvárt ejtett számos kurucz fogollyal együtt visszavonult szebeni erős fészékébe.¹

A magára hagyott Kolozsvárt legottan ellepték a visszatért kuruczok. Visszajött velök Felvinczi is s 1704 november táján itt írta meg s itt adta ki a magyarság romlását sirató költeményét, mely nyomtatvány a kuruczvilág letűntekor a cenzura üldözése miatt elpusztult s csak egy hiányos másolata maradt fenn az unitárius kollégium könyvtárában. Ugyanott a szénior a kurucz-labbancz ütközetéről az iskola naplójában csak ennyit jegyzett fel: Okt. 8-án (nem 7-én) az Óvart ostromló kuruczok az Egerbegy felől (az ajton—györgyfalvi völgyön, a régi római útvonalon) érkező Rabutin elé vonultak s a Sós völgyben vereséget szenvedtek. Sok gyalog, kevés lovas veszett el. Másnap Rabutin bejött a városba. (Fascic. Scholast. Rerum. III. 135.)

I.

Oh, magyar nemzetnek fényes koronája,
Hova lett hírednek zöldellő pálmája?
Elhullott zöld fádnak szép arany almája,
Hervadtságra jutott híres laurája.²

Régen hírrel névvel dicséretes valál,
Sokféle népeket zászlód alá hajtál;
Magyar Atillával³ nagy dolgot forgatál,
Mikor Scythiából e földre kijutál.

¹ *Szilágyi* Sándor: Erdélyország Története. Pest, 1866. II. k. 402. I.

² Borostyán.

³ Atilla magyar volt a régi krónikák szerint.

Szerencséd jobb szárnyán frissen röptél vala,
Széllyel ez világra kiterjedt vala.
Híred, mint pálmafa, nevelkedik vala;
Feltetszett csillagod szépen fénlík vala.

De jaj, hirtelen de gyalázatra jutál,
Kedves szép nemzetünk mint megcsufoltatál,
Gyászszal, siralommal, jaj, beborítottál,
Sok jaj s nyomorúság alá szorítottál.

Nyomorúságodnak kietlen árvíze
Rád tódul és megfojt keserűség íze.
Minden nemzet rajtad nevetséget úze,
Bánattal, csúfsággal megterhele tüze.

Már valamely felé szemeid fordítod,
Kedves nemzetednek veszedelmét látod.
Mindenfelé csak jaj s nyomorúság sorsod;
Meghervadt orczádat könyveddel áztatod.

Véreddel izzadoz ellenség fegyvere,
Minden ütközetben erősen megvere.
Gloriát, triumphust minden helyen nyere,
Ő miatta sok test a földön hevere.

II.

*Mindenfelé rólad siralmas verseket,
Irnak könyhullással teljes énekeket.
Mert mindenütt hagyál számtalan testeket,
Kiknek keservesen siratják esteket.*

Számtalan sok néped vesze Holdvilágnál,
Azután csakhamar Feketehalomnál,
Halomban rakaték Szebennek sánczánál,
Újabban most sok test hulla Kolosvárnál

Mikor ingyen¹ vélni nem is tudták volna,
Sőt jó reménységben köztök minden vala,
Bátran a nemesség utána nyomula,
Számtalan közülök hirtelen elhulla.

A föld habzik vala szép piros vérekkel,
Széllyel bétölt vala elhullott testekkel.
Mint vadak erdőken, szegények ebekkel
Vadásztatnak vala, vislással s kölykekkel.

Mindenfelé köztök, kik szaladnak vala,
Egy szoros utcában tolyonganak vala;
Más felől előttök német dandár vala,
Hátul szegényeket lövik s vágják vala.

¹ Hiában. — Itt az esemény leírása hiányzik, több, talán egy egész levél is elveszett.

Némelyeket rabul csúfságból elvittek,
Csufof mesterséggel csinált vasban vertek;
Egyptum éhsége alá rekesztettek:
Jaj, szegények, azok, mire születtetek!

III.

Ó szívet fonnyasztó, szomorú esztendő,
Kinek minden része keserűséggel jó,
Kedves nemzetünknek keserves jaj-szerző,
Sok szegény atyáknak szíveket epesztő.

Ó siralmas anyák, mire születtetek?
Kedves magzatokat mire neveltetek?
Csaknem ketté hasad szomorú szívetek,
Sűrű könnyhullással telik meg szemetek.

Sok özvegynek szíve bánattak virágzik,
Halállal, étellel szívek is koczkádzik,
A melyekben sok bű s gondolat érkezik:
Szomorúság habja rajtok megütöközik,

Ki kedves magzatját, ki szép hütös társát,
Ki siratja bátyját, ki kedves rokonát:
Jajszóval említi Kolosvár határát,
Könnyével újítja ételét, italát,

Ó véletlen eset! ó, iszonyú romlás!
Ó szomorú példa, iszonyú pusztulás!
Megapedt lelkünknek nincsen vidámulás,
Orczánkron lecsordúl keserves könnyhullás.

Ó vért szomlyúhozó, vérszípó Harpyák,
Életünk fogyató vad fene bestiák!¹
Szomorú szíveket szaggató Erinnyák,
Erre neveltünk-é, kegyetlen Furiák?

Jaj, mire neveltünk nagy veszedelmünkre,
Kedves országunknak nagy veszedelmére!
Véres verejtéket izzadunk fejünkre.
Viselhetetlen gyászt hozál nemzetünkre.

Gyászolnak az egek nemzetünk romlásán,
Homályos a szép nap szörnyű pusztulásán;
Sírnak a csillagok megváltozott sorsán,
Kesereg a nagy föld vére kiomlásán.

*

Irtam ez verseket ezerhétszáznegyben,
Midőn nemzetünknek szép piros vérében
Úsztanak a szablyák Kolosvár völgyében.
Nyugossa meg Isten lelketek mennyégben!...

¹ Felvinczinek 1693-ban kiadott Comico Tragoediája személyei közt is ott láthatók a „pokolbeli Harpiák, avagy posták“. Tehát ott még nem bestiák, sem furiák. A kurucz költeményben e démoni szörnyekre való hivatkozás a pusztító labanczokat jellemzi, kiket az erdélyiek saját vesztőkre bocsátottak be országukba.

Kanyaró Ferencz.